

Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Самойленко Владимир Михайлович (Протоиерей Владимир Самойленко)
Должность: Ректор
Дата подписания: 13.11.2022 22:59:08
Уникальный программный ключ:
a83b629952f0074b7ae43ead69f266bb2d71a0a1

Религиозная организация - духовная образовательная организация высшего образования "Казанская православная духовная семинария Казанской епархии Русской Православной Церкви"

УТВЕРЖДАЮ
Проректор по учебной работе
г. В. Зотин диакон Андрей Зотин
25 августа 2022 г.

История славянской письменности рабочая программа дисциплины

Закреплена за кафедрой	Филологических и общегуманитарных дисциплин
Учебный план	ЦОС маг ИЦ 2022.plx Направление подготовки служителей и религиозного персонала религиозных организаций, профиль "Православная теология: История Церкви"
Квалификация	магистр
Форма обучения	очная
Общая трудоемкость	3 ЗЕТ
Часов по учебному плану	108
в том числе:	
аудиторные занятия	54
самостоятельная работа	54
	Виды контроля в семестрах: зачеты с оценкой 2

Распределение часов дисциплины по семестрам

Семестр (<Курс>.<Семестр на курсе>)	2 (1.2)		Итого	
	Неделя			
	19 1/6			
Вид занятий	уп	рп	уп	рп
Лекции	14	14	14	14
Практические	40	40	40	40
В том числе в форме практ.подготовки	4	4	4	4
Итого ауд.	54	54	54	54
Контактная работа	54	54	54	54
Сам. работа	54	54	54	54
Итого	108	108	108	108

Программу составил(и):

Ст. преп., Суетнов Ярослав Николаевич _____

Рабочая программа дисциплины

История славянской письменности

разработана в соответствии с:

ЦОС Церковный образовательный стандарт

составлена на основании учебного плана:

ЦОС маг ИЦ 2022.plx

Направление подготовки служителей и религиозного персонала религиозных организаций, профиль "Православная теология: История Церкви"

утвержденного учёным советом вуза от 30.06.2022 протокол № 2.

Рабочая программа одобрена на заседании кафедры

Филологических и общегуманитарных дисциплин

Протокол от _____ 2022 г. № ____

Зав. кафедрой Терехов Павел Петрович

1. ЦЕЛИ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)	
1.1	Целью освоения дисциплины является повышение уровня подготовки студентов магистратуры в области славянской филологии в целом и старославянского и церковнославянского языка в частности.
1.2	Дисциплина призвана развить у студентов способность чтения текстов на славянских языках, включая старославянские, с использованием словаря и, при необходимости, грамматических справочников.
1.3	Задачами дисциплины являются:
1.4	- изучение истории письменности;
1.5	- знакомство с основными алфавитами;
1.6	- знакомство с теориями происхождения славянской письменности;
1.7	- изучение глаголической письменности;
1.8	- знакомство с фонетическими явлениями славянских языков;
1.9	- краткий обзор грамматических структур славянских языков;
1.10	- чтение славянского текста.

2. МЕСТО ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ) В СТРУКТУРЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ	
Цикл (раздел) ОП:	Б1.О
2.1	Требования к предварительной подготовке обучающегося:
2.1.1	Для освоения дисциплины необходимы знания, умения и навыки, сформированные при изучении следующих дисциплин: "История России", "Церковнославянский язык"
2.2	Дисциплины (модули) и практики, для которых освоение данной дисциплины (модуля) необходимо как предшествующее:
2.2.1	-

3. ФОРМИРУЕМЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ И ИНДИКАТОРЫ ИХ ДОСТИЖЕНИЯ	
ОПК-3: Способен применять теологическую методологию в избранной области теологии	
ОПК-3.2: Способен сопоставлять богословские подходы в Церковно-исторических исследованиях с подходами других наук в той же области	
знать основные сведения о теории происхождения славянской письменности	
знать особенности фонетического строя славянских языков	
знать основные особенности грамматического строя славянских языков	
уметь читать славянские глаголические памятники	
уметь читать памятники глаголические и кириллические (старославянские)	
уметь читать славянские памятники глаголические, кириллические и написанные латиницей	
разбираться в различных теориях происхождения славянской письменности	
владеть навыками работы с глаголическими текстами	
владеть навыками работы с памятниками славянской письменности	
ОПК-4: Способен решать актуальные задачи в избранной области теологии	
ОПК-4.1: Способен осуществлять поиск научной информации	
знать славянские алфавиты	
знать основы работы со славянскими текстами	
знать методику работы со славянскими текстами	
уметь анализировать славянский текст с точки зрения письменности	
уметь анализировать славянский текст с точки зрения основ лексикологии	
уметь анализировать славянский текст с точки зрения основ грамматики	
владеть методологией анализа славянского текста со справочной литературой	
владеть методологией анализа и опытом работы со славянскими текстами, используя справочную литературу	
владеть методологией анализа и опытом разносторонней работы со славянскими текстами, используя справочную литературу	

4. СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)							
Код занятия	Наименование разделов и тем /вид занятия/	Семестр / Курс	Часов	Компетен-ции	Литература и эл. ресурсы	Инте ракт.	Примечание
	Раздел 1. Славянская письменность и славянские языки						

1.1	Тема 1.1. Письмо в истории человечества /Лек/	2	2	ОПК-3.2-31	Л1.1Л2.7		
1.2	Тема 1.1. Письмо в истории человечества /Ср/	2	2	ОПК-3.2-31 ОПК-3.2-В1	Л1.1Л2.7		
1.3	Тема 1.2. Вопрос о прародине славян /Лек/	2	2	ОПК-3.2-31	Л1.1Л2.5		
1.4	Тема 1.2. Вопрос о прародине славян /Ср/	2	2	ОПК-3.2-31 ОПК-3.2-В1	Л1.1Л2.5		
1.5	Тема 1.2. Славянская письменность и ее происхождение /Лек/	2	4	ОПК-3.2-31 ОПК-3.2-В1 ОПК-4.1-31	Л1.1 Л1.2 Л1.3Л2.3		
1.6	Тема 1.3. Славянская письменность и ее происхождение /Ср/	2	2	ОПК-3.2-31 ОПК-3.2-В1 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-У1	Л1.1 Л1.2 Л1.3Л2.3		
1.7	Тема 1.3. Славянская письменность и ее происхождение /Пр/	2	2	ОПК-3.2-31 ОПК-3.2-В1 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-У1	Л1.1 Л1.2 Л1.3Л2.3		
1.8	Тема 1.4. Источники изучения славянской письменности /Ср/	2	4	ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-В1 ОПК-3.2-31	Л1.1 Л1.2 Л1.3Л2.3		
1.9	Тема 1.4. Источники изучения славянской письменности /Пр/	2	2	ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-В1 ОПК-3.2-31	Л1.1 Л1.2 Л1.3Л2.3		
1.10	Тема 1.5. Славянская группа языков /Лек/	2	6	ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-33 ОПК-3.2-32 ОПК-3.2-33	Л1.3Л2.5 Л2.6 Л2.8		
1.11	Тема 1.5. Славянская группа языков /Пр/	2	12	ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2 ОПК-4.1-В3 ОПК-3.2-33 ОПК-3.2-У1 ОПК-3.2-У2 ОПК-3.2-У3	Л1.3Л2.3 Л2.5 Л2.6 Л2.8		
1.12	Тема 1.5. Славянская группа языков /Ср/	2	12	ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-33 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2 ОПК-4.1-В3	Л1.3Л2.3 Л2.5 Л2.6 Л2.8		
Раздел 2. Чтение и анализ текстов							
2.1	Тема 2.1. Старославянские тексты /Пр/	2	10	ОПК-3.2-У1 ОПК-3.2-У2 ОПК-3.2-В2 ОПК-3.2-В3 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-33 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2	Л1.2 Л1.3Л2.1 Л2.2 Л2.4		

				ОПК-4.1-В3 ОПК-3.2-У3 ОПК-3.2-32 ОПК-3.2-33			
2.2	Тема 2.1. Старославянские тексты /Ср/	2	14	ОПК-3.2-32 ОПК-3.2-33 ОПК-3.2-У1 ОПК-3.2-У2 ОПК-3.2-У3 ОПК-3.2-В2 ОПК-3.2-В3 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-33 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2 ОПК-4.1-В3	Л1.2 Л1.3Л2.1 Л2.2 Л2.4		
2.3	Тема 2.2. Транслитерация старославянских памятников /Пр/	2	2	ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-В1 ОПК-3.2-У1 ОПК-3.2-У2 ОПК-3.2-В2 ОПК-3.2-В3	Л1.2 Л1.3Л2.1 Л2.2 Л2.4		
2.4	Тема 2.2. Транслитерация старославянских памятников /Ср/	2	4	ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-В1 ОПК-3.2-У1 ОПК-3.2-У2 ОПК-3.2-В2 ОПК-3.2-В3	Л1.2 Л1.3Л2.1 Л2.2 Л2.4		
2.5	Тема 2.3. Современные славянские тексты /Пр/	2	10	ОПК-3.2-32 ОПК-3.2-33 ОПК-3.2-У3 ОПК-3.2-В3 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-33 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2 ОПК-4.1-В3	Л2.6 Л2.8		
2.6	Тема 2.3. Современные славянские тексты /Ср/	2	14	ОПК-3.2-32 ОПК-3.2-33 ОПК-3.2-У3 ОПК-3.2-В3 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-33 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2 ОПК-4.1-В3	Л2.6 Л2.8		
2.7	Зачет с оценкой /Пр/	2	2	ОПК-3.2-31 ОПК-3.2-32 ОПК-3.2-33	Л1.1 Л1.2 Л1.3Л2.1 Л2.2 Л2.3		

				ОПК-3.2-У1 ОПК-3.2-У2 ОПК-3.2-У3 ОПК-3.2-В1 ОПК-3.2-В2 ОПК-3.2-В3 ОПК-4.1-31 ОПК-4.1-32 ОПК-4.1-33 ОПК-4.1-У1 ОПК-4.1-У2 ОПК-4.1-У3 ОПК-4.1-В1 ОПК-4.1-В2 ОПК-4.1-В3	Л2.4 Л2.5 Л2.6 Л2.7		
--	--	--	--	--	------------------------	--	--

5. ФОНД ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ	
5.1. Контрольные вопросы и задания	
<p>Промежуточная аттестация Зачет с оценкой (ОПК-3.2, ОПК-4.1) Теоретические вопросы:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теории происхождения письма. 2. Вопрос о прародине славян. 3. Теории происхождения славянской письменности. 4. Деятельность свв. Кирилла и Мефодия. 5. Лжетеории происхождения славянской письменности. 6. Глаголица и кириллица: проблема первенства. Современная письменность славян. 7. Памятники глаголической письменности. Памятники кириллической письменности. 8. Фонетическая система славянских языков. 9. Классификация славянских языков. Современные славянские языки. 10. Старославянский язык и церковнославянский язык. <p>Практические задания делятся на два типа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Транслитерация глаголицы ил кириллицы в кириллицу или глаголицу соответственно. 2. Выполнить следующие задания к тексту: <ul style="list-style-type: none"> - определить язык; - прочитать текст; - перевести со словарем; - выполнить анализ выделенных слов. <p>Текущая аттестация Тема 1.1. Письмо в истории человечества (ОПК-3.2.-31; ОПК-3.2.-В1) Вопросы для самоконтроля:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Язык и его функции. 2. Письмо и его функции. 3. Теории происхождения письма. 4. Письменные системы мира. 5. Алфавит. 6. Хеттская клинопись. 7. Деванагари: особенности строения алфавита и письма санскрита. 8. Греческий алфавит. 9. Греческая скоропись. 10. Латинский алфавит. 11. Армянский алфавит. 12. Готский алфавит. 13. Славянские алфавиты: глаголица и кириллица. <p>Тема 1.2. Вопрос о прародине славян (ОПК-3.2.-31; ОПК-3.2.-В1) Вопросы для самоконтроля:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. О древнейших местах обитания праиндоевропейцев. 2. Висло-одерская гипотеза. 3. Среднеднепровская гипотеза. 4. Дунайская гипотеза. 	

Тема 1.3. Славянская письменность и ее происхождение (ОПК-3.2.-31; ОПК-3.2.-В1; ОПК-4.1.-31; ОПК-4.1.- У1)

Вопросы для самоконтроля:

1. Деятельность свв. Кирилла и Мефодия
2. Теории происхождения славянской письменности в современной славистике.

Вопросы к практическому занятию:

1. Лжегеории происхождения славянской письменности.
2. Глаголица и кириллица: буквы и звуки.
3. Глаголица и кириллица: проблема первенства.

Тема 1.4. Источники изучения славянской письменности (ОПК-3.2.-31;ОПК-4.1.- У1; ОПК-4.1.- В1)

Вопросы к практическому занятию:

1. Глаголические памятники.
2. Кириллические памятники.
3. Берестяные грамоты.

Тема 1.5. Славянская группа языков (ОПК-3.2, ОПК-4.1)

Вопросы для самоконтроля:

1. Старославянский язык.
2. Общие сведения о восточнославянских языках.
3. Общие сведения о южнославянских языках.
4. Общие сведения о западнославянских языках.

Вопросы к практическим занятиям.

1. Фонетическая система старославянского языка.
2. Основные грамматические категории старославянского языка: структура имени и глагола.
3. Фонетическая система болгарского языка.
4. Основные грамматические категории болгарского языка: структура имени и глагола.
5. Фонетическая система польского языка.
6. Основные грамматические категории польского языка: структура имени и глагола.

Тема 2.1. Старославянские тексты (ОПК-3.2, ОПК-4.1)

Для чтения и анализа старославянских текстов обучающимся предлагается ознакомиться со следующими памятниками

1. Зографское Евангелие.
2. Реймское евангелие.
3. Киевские листки.
4. Охридские листки.
5. Сказание о письменах черноризца Храбра.
6. Остромирово Евангелие.

Тема 2.2. Транслитерация старославянских памятников (ОПК-4.1.-31; ОПК-4.1.-32; ОПК-4.1.- У1; ОПК-4.1.- В1; ОПК-3.2.- У1; ОПК-3.2.-У2; ОПК-3.2.-В2; ОПК-3.2.-В3)

На практическом занятии и самостоятельной работе обучающимся предлагаются старославянские тексты (глаголические и кириллические) для транслитерации:

1. Ассеманиево Евангелие.
2. Зографское Евангелие.
3. Остромирово Евангелие.

Тема 2.3. Современные славянские тексты (ОПК-3.2, ОПК-4.1)

Для чтения и анализа современных славянских текстов обучающимся необходимо обращение к справочной литературе. В качестве учебного материала предлагаются следующие тексты:

Польские тексты

Legenda o Lechu, Czechu i Rusie

Trzej bracia: Lech, Czech i Rus – mówi legenda – niegdy wyruszyli w świat, bo nie chcieli sobie wchodzić na drogę. Rus powędrował na wschód, gdzie leżały olbrzymie puszcze pełne dzikiego zwierza. Czech wyruszył na południe, za góry, bo tam było znacznie cieplej. Lech pożegnał młodszego brata Czecha i odjechał od niego dalej z drużyną. Po tym przebywszy góry dzielące niniejszą Polskę od Czech znalazł kraj bardzo rozległy, obfity w lasy pełne zwierza, żyzne pola, rzeki i jeziora pełne wszelkiej ryby. Gdzieś tu postanowił szukać miejsca, by osiąść na zawsze.

Zmięczona była drużyna Lecha długą wędrówką. Tyle dni już szli, by znaleźć najlepsze miejsce na założenie grodu.

Pewnego

wieczora odpoczywali pod wiekowymi dębami na skraju rozległej równiny. Część wojów legła w cieniu, część poiła konie, część przygotowywała coś do jedzenia. Od rozpalonych ognisk szedł zapach dymu i pieczonego mięsa. Lech stał na skraju puszczy, patrzył wokół i zamyślił się głęboko. Może wspominał braci Czecha i Rusa, z którymi rozstał się niedawno? A może rozważał, czy by nie zostać właśnie tu, na tej równinie z jeziorami i puszczeniami? Lecz ziemi, na której mają się rodzic

ich dzieci i wnuki, nie wybiera się pochopnie. Może więc są ziemię piękniejszą, bogatszą, bezpieczniejszą? Nagle ptak nieznanego rodzaju pojawił się nad jego głową w bezchmurnym niebie. Polyskiwał wielkimi białymi skrzydłami. Potem sfrunął na potężne drzewo na niewielkim wzgórzu. Lech, zaciekawiony ptakiem i jego dziwnym lotem, zbliżył się do tamtego dęba i ujrzał na nim gniazdo wielkie z białymi pisklętami. Białopióry orzeł przysiadł na skraju gniazda i je karmił. Ożywił się Lech, rozchmurzyło się jego czoło i przywołał wojów do siebie. A gdy przy nim stanęli, powiedział: „Tu zostaniemy. To urocze miejsce będzie naszym gniazdem, a ten biały ptak – naszym znakiem. A gród, który tu założymy, Gniezdnem nazwiemy.” Głośnym „hura!” powitali wojowie to postanowienie. W ten sposób biały orzeł stał się godłem na ziemi Lecha i tak potem doszło do powstania grodu, a potem miasta, później Gniezdnem zwanego, pierwszej stolicy państwa Polskiego.

coś do jedzenia – что-нибудь поесть
 Czechy (plur.tantum) - Чехия
 czy by nie zostać – не остаться ли
 dziwny – странный, удивительный
 gdzieś – где-то, где-нибудь
 godło – девиз; эмблема, символ, герб; g.państwowe – государственный герб
 gród - ист. укрепленное поселение, город, поэт. град
 mają się rodzić – должны родиться, будут рождены
 na południe – на юг
 niegdy – когда-то, некогда
 obfity wco – обильный, богатый чем
 olbrzymi – огромный (=огромны)
 rewien – один, какой-то, некоторый; pewnego wieczora – однажды вечером
 rochopnie - опрометчиво
 polyskiwać – поблёскивать, сверкать (=блызщить)
 powędrować - отправиться, ср.: wędrować - странствовать, направляться
 powstanie – суц. от глаг. powstać - возникнуть, образоваться, создаться
 pożegnać kogo – попрощаться с кем
 przebywszy góry – перевалив горы
 rozważać – взвешивать, обдумывать
 sfrunąć – спорхнуть, слететь, ср.: frunąć – вспорхнуть, взлететь
 stał - форма глаг. stać (стоять), ср.дальше: stanąć – (в)стать
 stać się – произойти, случиться
 uroczy – прелестный, очаровательный; ср.:urok - очарование, обаяние, прелесть
 wchodzić (włazić) sobie w drogę – становиться друг другу поперёк дороги
 wyruszyć – отправиться, ср.:ruszyć - тронуться, двинуться
 żyzny – плодородный, урожайный

Ганс Христиан Андерсен «Ангел»

— Kiedy dobre dziecię umiera na ziemi, zstępuje z nieba biały anioł Boży, łagodnie bierze je w ramiona, rozpościera jasne skrzydła i unosi czystą duszyczkę do Boga. Na pożegnanie przelatuje cicho ponad tymi miejscami, które dziecię za życia lubiło i zrywa najpiękniejsze, najmiłsze mu kwiaty, aby tam na tamym świecie jeszcze pięknie kwitły. Dobry Bóg bierze je z ręki anioła i przyciska do serca, a na najdroższym dla dzieciny kwiatku składa pocałunek. Wtedy zaczyna on także śpiewać chwałę Bożą wraz z jasnymi aniołami.

Tak opowiadał anioł czystej duszy dziecka, którą uniósł do nieba; a dziecię go słuchało niby we śnie. Przelatywali cicho niewidzialni nad pięknym miastem, w którym mieszkało za życia i nad ogrodem pełnym ślicznych kwiatów.

— Które chcesz zabrać z sobą, aby je mieć w niebie? — zapytał anioł.

Na jednym z klombów rosła piękna róża, lecz ktoś ją złamał i biedne gałązki wisiały smutnie, pełne wpeł rozwiniętych pączków, które więdnąć zaczęły.

— Biedna róża — rzekło dziecię. — Zabierzmy ją, w niebie odżyje na nowo.

I anioł zerwał różę, a na czole dziecka złożył leciuchny, słodki pocałunek, tak słodki, że dziecina na wpeł podniosła znużone powieki i uśmiechnęła się do niego.

Zerwali potem jeszcze wiele kwiatów i nie tylko wspaniałe, ogrodowe, ale i skromne jaskry, polne bławatki i niezapominajki.

— No, mamy dosyć kwiatów — rzekło dziecię i anioł skinął głową, ale nie wzleciał ku niebu.

Była to noc pogodna, jasna, bardzo cicha; płynęli niewidzialni ponad wielkim miastem, lecz minęli piękne, bogate ulice i anioł zwrócił lot srebrzystych skrzydeł w stronę ciasnego, ciemnego zaułka, pełnego śmieci, słomy i popiołu. Na środku ulicy leżały skorupy potłuczonych garnków, talerzy, gałgany, kawałki kapeluszy... Nie było to piękne.

Anioł patrzył uważnie na ziemię i wskazał czystej duszyczce dzieciny skorupę stłuczonej doniczki od kwiatka, obok której leżała sucha grudka ziemi z lichą, zwiędłą roślinką. Widocznie usechł jakiś skromny kwiatek i wyrzucono go razem z doniczką na śmiecie.

— Zabierzmy go — rzeki anioł — a gdy lecieć będziemy już teraz wprost do Boga, opowiem ci o tej roślince.

I mówić zaczął:

— Тутaj, w tej wąskiej uliczce, w piwnicznej izbie ubogiego domu, mieszkał biedny chory chłopczyk. Od lat najmłodszych nie wstawał z postania: był kaleką. Kiedy czuł się lepiej, mógł przejść parę razy ciasną izdebkę przy pomocy szczudeł; dla niego była to wielka wyprawa. Podczas pogodnych dni letnich niekiedy ciepłe promienie słońca przenikały aż do nędznej izdebki i padały jasną, ciepłą smugą na podłogę. Wtedy chory chłopczyk siadał w ciepłym blasku i patrzył na swe chude palce, przez które przeświecała krew różowa. To się nazywało, że był dzisiaj na przechadzce.

Nie znał on lasu, ani jego zieloności i świeżej woni, słyszał o nim tylko, gdyż raz syn sąsiada przyniósł mu zieloną gałązkę. Biedny kaleka zawiesił ją sobie nad głową i zdawało mu się, że siedzi w lesie pod drzewami, słońce prześwieca przez liście zielone, ptaki śpiewają, pachną leśne kwiaty...

Innego dnia przyniósł mu chłopczyk sąsiada kwiatek polny, przypadkiem wyrwany z korzeniem. Zasadzono go w ziemię w stłuczonyj doniczce, lecz przyjął się szczęśliwie, zaczął wypuszczać listki i odtąd kwitnął co roku na wiosnę.

Co to była za radość, co za szczęście! Doniczka stała na jedynym oknie, na wprost postania kaleki i mógł patrzeć zawsze na ten wspaniały swój ogród kwiatowy. Był to jedyny skarb jego na ziemi. Podlewał też roślinkę, pielęgnował i troszczył się, ażeby każdy promyk słońca, który przenikał do nędznej piwnicy, ogrzewał kwiatek swym ożywczym ciepłem.

I polny kwiatek zdawał się wzajemnie dla niego tylko rozwijać się, kwitnąć, rozlewać woń leciuchną. Cieszył oczy dziecka, radował jego serce. Chłopczyk kochał go bardzo i na niego zwrócił ostatnie spojrzenie, kiedy ten świat opuszczał.

Od roku biedny na ziemi kaleka jest szczęśliwym aniołem w niebie; od roku zapomniany kwiatek stał na oknie, zwiędł, usechł i ze śmieciami wyrzucono go w końcu na ulicę. Myśmy go dziś podnieśli, biedny, zwiędły kwiatek, bo więcej on radości rozlał na tym świecie, niż najpiękniejsze, najwspanialsze kwiaty królewskiego ogrodu.

— A skąd ty wiesz to wszystko? — zapytało dziecię, które niósł anioł Boży.

— Wiem — odparł anioł — gdyż byłem tym biednym kaleką, który umarł w ciasnej izdebce. Więc znam mój kwiatek drogi! Dziecię szeroko otworzyło oczy i patrzyło w promienną, jasną twarz anioła; wtem otworzyło się niebo przed nimi i wpłynęli do kraju wiecznej szczęśliwości.

Bóg przycisnął do serca duszę zmarłego dziecięcia i natychmiast skrzydełka strzeliły jej z ramion i uleciała ku innym aniołkom, które krążyły wkoło, szczęśliwe, śpiewając cudne pieśni.

Bóg przycisnął do serca przyniesione kwiaty, aby odżyły tutaj piękne i szczęśliwe; lecz do ust podniósł tylko zwiędły kwiatek polny, który natychmiast zaczął śpiewać z aniołami, otaczającymi promienny tron Boga. A było ich tak wiele, taka nieskończona mnogość, bliżej i dalej, dalej, gdzie wzrok już nie sięga, a wszyscy równie jaśni i szczęśliwi.

Wszyscy śpiewali razem pieśń cudowną, z którą nie mogą się równać pieśni tej ziemi; śpiewały ją czyste dusze zmarłych dzieci i biedny kwiatek polny wyrzucony ze śmieciami na ulicę.

КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ

ЖИТИЕ НА НАШИЯ БЛАЖЕН ОТЕЦ И УЧИТЕЛ МЕТОДИЙ

Поради дявола по всички пътища изпадаше в много напасти: по пустините — между разбойници, по морето — между бурни вълни, по реките — между внезапни подводни скали, зада се сбъдне с него апостолското слово: „Беди от разбойници, беди в морето, беди в реките, беди от лъжливи братя, в трудове и скитане, много пъти в бедения, много пъти в глад и жажда“, както и другите скърби, които апостолът споменава.

После, когато напусна всичкия шум и възложи на Бога скръбта си, предварително като постави от своите ученици двама свещеници, големи скорописци, за шест месеца — като почна от месец март, та до двадесет и шестия ден от месец октомври, бърже преведе от гръцки на славянски език всички книги — всички изцяло освен Макавеи.

А след като привърши, отдаде достойна хвала и слава на Бога, който дава такава благодат и съдействие. И със своя клир, като извърши светото тайно възношение (т.е. светата литургия), отслужи помен на свети Димитра.

Само Псалтира и Евангелието с Апостола и с избрани църковни служби по-преди бе превел с Философа. Тогава преведе и Номоканона, сиреч законоправилата, и отеческите книги (т.е. Патерика).

Когато маджарският крал дойде в дунавските страни, Методий пожела да го види. Макара че някои говореха и мислеха, че няма да се отърве тъй лесно, Методий отиде при него. И той го прие с радост тъй почетно и славно, както подобава на господар. А след като беседва с него, както прилича на такива двама мъже да се разговарят, и като го прегърна и разцелува, кралят го отпусна с големи дарове, като му каза: „Честити отче, винаги ме споменавай в светите си молитви!“

След като отхвърли така всички обвинения от вси страни и запуши устата на многодумците, Методий завърши живота си и уварди вярата, очаквайки венета на праведния. И понеже стана любимец на Бога, задето така му угаждаше, започна да приближава време да приеме покой за страданията и отплата за многото трудове. Тогава учениците му го запитаха, казвайки:

— Отче и учителю честити, кого от учениците си мислиш да поставиш за приемник на учението си?

А той им посочи едного от по-известните си ученици, именуван Горазд, казвайки:

— Този е свободен мъж от вашата земя, запознат е добре с латинските книги и е правоверен. Нека бъде с него Божията воля и вашата любов, както и моята!

Дойде Цветница, и се събраха всичките люде, и той отиде в църквата. И изнемощял, като поръча да благословят по-скоро царя, княза, духовенството и всички люде, той рече: „Чеда, вардете ме до третия ден!“

И тъй стана. Като се разсъмваше на третия ден, прочее, каза: „Господи, предавам си душата в твоите ръце!“

В ръцете на йереите той почина в шестия ден от месец април, трети индикт, в 6393 г. от сътворението на целия свят (885 г.).

Като го поставиха в ковчег и като му сториха достойна почит, неговите ученици отслужиха на латински, гръцки и славянски църковна служба за погребение и го положиха в съборната църква. И се причисли към своите отци, патриарси, пророци, апостоли, учители и мъченици.

Когато пък се събра безчислено множество народ, съпроводиха го със свещи, плачейки за добрия учител и пастир: мъже и жени, малки и големи, богати и бедни, господари и слуги, вдовици и сираци, чужденци и туземци, недъгави и здрави — всички съпроводиха този, който беше всичко на всичките, за да спаси всичките.

Стоян Михайловски
КИРИЛ И МЕТОДИЙ

Български всеучилещен химн

Върви, народе възродени, към светла бъднина върви,
С книжовността таз сила нова, съдбините си поднови!
Върви към мощната просвета!... В световните борби върви
От длъжност неизменна воден — и Бог ще те благослови! Напред!
Науката е слънце, което във душите греи!
Напред! Народността не пада там, гдето знанието живей!
Безвестен беше ти, безславен!.. О, влез в историята веч,
Духовно покори страните, които завладя със меч!..
Тъ солунските двама братя насърчаваха дедите ни.
О, минало незабравимо, о пресвещени старини!
България остана вярна на достославни тоз завет —
Втържествувайе и в страдание извърши подвизи без чет ...
Да, родината ни години пресветли преживе, в беда
Неописуема изпадна, но върши дългът си всегда!
Бе време писмеността наша кога обходи целий мир;
За всесветовната просвета тя бе неизчерпаем вир.
Бе и тъжовно робско време... Тогаз балкански храбър син
Навеждаше лице под гнета на отомански властелин..
Но винаги духът народен подпорка търсеше у вас,
О, мъдреци!... през десет века все жив остана ваший глас!
Овий, които цяло племе извлякохте из мъртвина,
Народен гений възкръсихте — заспал в глубока тъмнина.
Подвижници за права вяра, сеятели на правда, мир,
Апостоли високославни, звезди върху славянски мир,
Бъдите преблагославени, о вий, Методий и Кирил,
Отци на българското знание, творци на наший говор мил.
Нек името ви да живее във всенародната любов,
Речта ви мощна нек се помни в славянството во век веков!

Иван Вазов

РУСИЯ

Русия! Колко ни плени
Туй име свято, родно, мило!
То в мрака бива нам светило,
Надежда — в нашите злини!
То спомня ни, че ний кога сме
Забравени от целий свят,
Любов, що никога не гасне,
За нази бди с най-сладък свят!
Русия! Таз земя велика
По шир, по брой, по сила!
Тя С небето има си прилика
И само с руската душа!
Там, там молбите ни се чуват
И в днешния печален час,
Сърца се братски се вълнуват
Осемдесет мильони с нас!

6. УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ И ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)

6.1. Рекомендуемая литература

6.1.1. Основная литература

	Авторы, составители	Заглавие	Издательство, год
Л1.1	Папина А.Ф.	Происхождение славянской письменности: учебное пособие	М.: Книжный дом "Либроком", 2018
Л1.2	Турбин Г. А., Шулежкова С. Г.	Старославянский язык: учебное пособие	Москва: ФЛИНТА, 2017

Л1.3	Шейко Е. В., Крицкая Н. М.	Старославянский язык: учебное пособие	Ростов-на-Дону: Южный федеральный университет, 2015
6.1.2. Дополнительная литература			
	Авторы, составители	Заглавие	Издательство, год
Л2.1		Зографское Евангелие: документально-художественная литература	Берлин: Apud Weidmannos, 1879
Л2.2	Ильинский Г. А.	Охридские глаголические листки. Отрывок древне-церковно- славянского евангелия XI в.	Петроград: Тип. Имп. Акад. наук, 1915
Л2.3	Климовская Г. И.	Старославянский язык: учебник	Москва: ФЛИНТА, 2019
Л2.4	Кульбакин С. М.	Памятники старославянского языка. Хиландарские листки, отрывок Кирилловской письменности XI-го века	Санкт-Петербург: б.и., 1900
Л2.5	Шушарина И. А.	Введение в славянскую филологию: учебное пособие	Москва: ФЛИНТА, 2017
Л2.6	Киклевич А. К., Кожина А. А.	Польский язык: самоучитель	Минск: Тетралит, 2018
Л2.7	Влавацкая М. В.	Введение в языкознание: учебное пособие	Новосибирск: Новосибирский государственный технический университет, 2019
Л2.8	Иванова Е. Ю., Шанова З. К., Димитрова Д.	Болгарский язык: курс для начинающих: учебное пособие	Санкт-Петербург: КАРО, 2017

7. МТО (оборудование и технические средства обучения)	
7.1	Аудитория,
7.2	учебная мебель,
7.3	компьютерное и мультимедийное оборудование

8. МЕТОДИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ОСВОЕНИЮ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)	
<p>Методические рекомендации и указания для обучающихся представлены в локальном акте "МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ПО ИЗУЧЕНИЮ ДИСЦИПЛИН ОСНОВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ в Религиозной организации - духовной образовательной организации высшего образования «Казанской православной духовной семинарии Казанской епархии Русской Православной Церкви»" на сайте семинарии.</p>	